

Socialdepartementet

Enheten för familj och sociala tjänster

Minnesanteckningar från sakråd den 16 januari om uppföljning av rekommendationer från FN:s kommitté om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Deltagare civilsamhället: Funktionsrätt Sverige, Lika Unika, Nätverket Unga För Tillgänglighet, DHR, Civil Rights Defenders

Deltagare Regeringskansliet: Kulturdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet, Finansdepartementet, Utbildningsdepartementet, Socialdepartementet

Med ”konventionen” avses FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning om inte annat anges.

Statssekreterare Madeleine Harby Samuelsson hälsade alla välkomna och inledde med att berätta om bakgrunden och rapporteringen samt dialogen med kommittén. Nästa rapportering kommer att ske i januari 2019 och kommittén förväntas komma med frågor i början av 2018. Dagens sakråd är en del i det arbetet. Sakråd är en ny form för dialog med civilsamhället inom Regeringskansliet och syftar bland annat till att höja kvaliteten i regeringens underlag. Sakråd ersätter inte andra former av samråd, exempelvis har vi ju Funktionshindersdelegationen.

Regeringen ser arbetet med funktionshinderspolitiken i Sverige och förverkligandet konventionen som en central del i arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Rekommendationerna utgör viktiga underlag och har därför också beretts bl.a. inom ramen för utformningen av den nya funktionshinderspolitiken men också i det löpande arbetet genom att regeringen har beslutat om särskilda åtgärder i nära anslutning till kommitténs rekommendationer.

I och med propositionen om nytt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken som riksdagen beslutade om i höstas har regeringen nu skapat förutsättningar för en funktionshinderspolitik mer inriktad mot mänskliga rättigheter vilket ger förutsättningar för en politik som också ligger i linje med kommitténs rekommendationer. Jag vill också lyfta vikten av utredningen som ska se över styrningen inom funktionshinderspolitiken som regeringen beslutade om 21 december och som Martin Olauzon ska leda.

Men för att kunna diskutera på en djupare nivå har vi ombett er att välja ut åtta rekommendationer som ska behandlas idag. Vi vill också ge möjlighet att inkomma med skriftliga synpunkter och inspel på de rekommendationer som inte behandlas idag. Skicka detta till tjänstemännen på Socialdepartementet senast 28 februari. Vi har också tid sist på dagordningen där det finns möjlighet att lyfta andra rekommendationer.

Oberoende MR-institution (rekommendation nr 62 och artikel 33)

Kulturdepartementet - Regeringen lämnade över frågan om oberoende MR-institution till riksdagen i samband med regeringens MR-strategi. I strategin gör regeringen bedömningen att riksdagen bör vara huvudman för en MR-institution. I februari 2017 tillsatte KU en utredare, Hans-Gunnar Axberger för att utreda om det var lämpligt att en oberoende MR-institution blir en del av JO. Utredaren lämnade sin rapport i juni 2017 och utredaren ställer sig ytterst tveksam att inrätta MR-institutionen vid JO. Riksdagen har ställt sig bakom KU:s betänkande i ett tillkännagivande till regeringen. Regeringen genomförde i december ett sakråd om frågan och den bereds vidare för närvarande på regeringskansliet som återkommer i frågan.

Civil Rights Defenders - Vi är med i nätverket som finns för oberoende MR-institution och har följt resan. Civil Rights Defenders är bekymrade över civilsamhällets medverkan i de olika delarna, och civilsamhället har inte involverat i alla delar av den här processen. Hur ser regeringen på civilsamhällets roll i det fortsatta arbetet?

Den andra delen rör Parisprinciperna som varit i fokus, vilket är viktig, men ratificeringen av artikel 33.3 innebär också att personer med funktionsnedsättning ska delta i det praktiska arbetet, hur planerar regeringen att konventionen ska finnas med i MR-institutionen, funktionshindersorganisationernas medverkan, tillgänglighet osv.

Funktionsrätt Sverige - Instämmer i Civil Rights Defenders synpunkter och att de är bekymrade över att det var sakråd i december på Kulturdepartementet, och nu en månad senare presenteras inget nytt. Ett sånt här sakråd ger ju ingenting utöver det som var med Kulturdepartementet. Det är av stor vikt att regeringen sätter ner foten kring en oberoende MR-institution. Mötet i december uppfattades som ett positivt möte. Anledningen till att vi behöver en oberoende MR-institution är att det behövs en institution som kan främja och övervaka men framförallt se till att lagstiftningen blir i enlighet med konventionen. Som för övrigt borde bli svensk lag.

Lika Unika - Vi har varit med i diskussionen övergripande om MR-institution men att det känns bra att kunna vara mer specifik kring konventionen. Frågan har hanterats på samma sätt ända sedan utredningen inför ratificeringen, runt 2008, har varit samma sak sedan dess. Går att jämföra med ex. Danmark där togs snabbt initiativ utifrån artikel 33.2, de tog allvarligt på ratificeringen. I betänkandet KU har skickat nämns konventionen bara vid ett tillfälle och då i sammanhanget - civilsamhällets synpunkter. Åtagandet måste synas i besluten, råder fortfarande stora oklarheter hur regeringen tänker kring åtaganden kopplat till konventionen. Lika Unika lyfte också de guidelines som finns kring hur man bäst binder ihop nationell övervakning med den internationella övervakningen som kommittén står för.

Ryktesvägen har det också framkommit att delbetänkandet Främja, skydda, övervaka har behandlats. Vad som beslutades är otydligt, men lär ha sagts att det får behandlas i arbetet med den breda MR-institutionen. Det är väldigt oklart hur regeringen ser på det speciella åtagandet enligt artikel 33.2 i konventionen. Det behöver tydliggöras hur man avser att gå i mål med den artikeln.

Funktionsrätt Sverige - Vikten av artikel 33.3 och att det inte finns former för det utan en sammanhållen oberoende MR-institution. Mot bakgrund av

att man inte uppfyller främja, skydda, övervaka. Funktionsrätt Sverige har tittat på andra länder, ex Tyskland och Frankrike vars MR-institutioner har särskilda enheter för konventionen. I underlaget från regeringen till riksdagen finns inte detta med och det finns problem idag att regeringen inte följer konventionen i lagstiftning.

Kulturdepartementet - Processen pågår men att det är svårt att uttala sig när frågan är under beredning. På sakrådet i december var ministern tydlig med civila samhällets roll och att det tas med i den fortsatta beredningen. V återkommer förhoppningsvis inom kort, tar med oss inspel från idag.

Lika Unika - Kommer artikel 33.2 komma vara en del i beslutsunderlaget? Och om beslut har tagits om att lägga betänkandet från 2009 till handlingarna?

Kulturdepartementet - Tack för synpunkter och medskick. Regeringen har ju ett högt ställt mål, de rekommendationer vi får finns med i vår fortsatta beredning. Men vi kan inte föregå den interna beredningsrutinen på regeringskansliet angående MR-institutionen.

Arbete (rekommendation nr 50 och artikel 27)

Arbetsmarknadsdepartementet – Regeringen har flera pågående insatser, exempelvis kring SIUS, utreda begreppet nedsatt arbetsförmåga, se över löneskillnader där Arbetsförmedlingen har i uppdrag att se över vad det beror på att det finns skillnader mellan kvinnor och män utifrån lönebidrag. När det gäller själva löneaspekten behöver parterna se över den biten. Sedan har regeringen också höjt lönebidraget, sett över förordningen, vi har praktikantprogrammet, ”Flexjobsutredningen” kommer med förslag i mars, höj taknivån för teckenspråkstolk. Arbete med nästa BP inte ännu kommit igång men förhoppningsvis kommer det ses över hur man kan öka stöden ex. personligt biträde och arbetshjälpmedel. Men idag är vi här för att få input och inhämta synpunkter på hur man kan göra mer?

Lika Unika - Våldigt glada att uppdraget givits om att titta på nedsatt arbetsförmåga, samt översynen av lönestöden. Senaste tiden när man lyssnat på arbetsmarknadsministern, har hon uttryckt att det handlar om synen på personer med funktionsnedsättning, att se förmågan, att utgå ifrån vad man kan. Men vi ser inte det återspeglas i det senaste regleringsbrevet för

Arbetsförmedlingen, där låter det som vanligt att det är problem och fokus på sÄrlösningar. Vi vill se att det säger genomsyrar politiken på alla sätt.

NUFT - Utifrån våra medlemmar så är det är ett stort problem att komma in på arbetsmarknaden, pga negativa attityder, fördomar om kompetens och arbetsförmåga, bristande kännedom om vad det finns för hjälpmedel men också ren ovilja. Det dröjer lång tid innan man får återkoppling från Arbetsförmedlingen (om ex hjälpmedel). Praktik är jättebra, men stor risk att det inte leder till arbete, vi har medlemmar som upplever det som utnyttjande.

Funktionsrätt Sverige - Problemet med uppdraget om nedsatt arbetsförmåga, är att det inte är tydligt att de ska komma med ett nytt begrepp. Är inte okay, ska man uppfylla rekommendationen ska man komma med ett nytt begrepp. Regeringen var allt för flat i sina skrivningar i frågan. Ett annat problem rör statistik, sär vårt att utröna om åtgärderna får effekt pga avsaknaden av statistik för personer med funktionsnedsättning. Det finns också en sammanblandning av skälig anpassning, tillgänglighet och universell utformning. Och när det gäller arbetsmarknaden behövs skälig anpassning men man måste diskutera universell utformning i högre utsträckning.

DHR - Vill belysa vikten av att begreppet nedsatt arbetsförmåga ändras!

Lika Unika - Vill också belysa hur det hänger ihop med personlig assistans och ledsagning.

NUFT - Vill återkoppla till det som NUFT nämnde tidigare. Det är en sak att få en praktikplats, sedan handlar det om vilket stöd du får under praktiken och vilken uppföljning som görs. Hur är planen att kvalitetssäkra att det blir en kvalitativ praktik? Hur följer man upp det och vilka verktyg och rutiner finns där? Kan exemplifiera med unga arbetssökande som hittar ett jobb och approachar Arbetsförmedlingen men inget händer. Sedan fyra månader senare får man en ny handläggare pga. sjukskrivning. Då ställs den arbetssökande inför valet att tacka nej till ett jobb pga väntetiden innan man fått ex ett arbetshjälpmedel. Detta behöver tittas närmare på och tas vidare.

Lika Unika - Vi instämmer med alla, men vill fylla på. De två ansvariga myndigheterna Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, de har inte samma kompetens, de som ska få stöd få inte samma stöd.

Försäkringskassan har inte samma kompetens som Arbetsförmedlingen när det gäller arbetslivsinriktad rehabilitering som är väldigt viktigt. Det funkar olika för olika grupper, många behöver träna på kompensatoriska tekniker för ett specifikt yrke och det finns inte tillräckligt bra rehabcentrum. Vill också belysa grupper som kan anses dubbelt diskriminerande, de med funktionsnedsättning och som inte har svenska som modersmål. Här vill vi särskilt peka på arbetslivsinriktad rehabilitering, att få lära sig hantera hjälpmedel, kan handla om att lära sig hantera vit käpp, punktskrift osv.

Funktionsrätt Sverige - Offentlig sektor är sämst på att anställa personer med funktionsnedsättning och de statliga arbetsgivarna är absolut sämst, detta borde regeringen kunna påverka.

Lika Unika - Vill lyfta en artikel publicerad idag från Norge, där har man målsättning om att 20 procent ska ha funktionsnedsättning. Det finns någon form av ambition där vi i Sverige i redovisningar fastnar i lönestöd och Samhall. Hur viktigt dessa än är får det inte vara allt. Det är också en del i CRPD, artikel 27g om offentlig sektor.

Funktionsrätt Sverige - Vill uppmärksamma det bristfälliga arbetsrättsliga skydd som finns i daglig verksamhet samt att målsättningen att få ett arbete från i daglig verksamhet inte tillgodoses.

Arbetsmarknadsdepartementet - Tack för inspel. Angående uppdraget om nedsatt arbetsförmåga är det angeläget för regeringen att få kunskap om vad begreppets användning resulterar i och sedan där efter eventuellt ändra. Arbetsförmedlingen får regelbundet i uppdrag att informera arbetsgivare om de insatser som finns. Självfallet kan man för mer och bättre. När det gäller universell utformning så är det en del av utredningen av styrningen inom funktionshinderspolitiken. När det gäller uppföljning av praktikplatser i staten så är flera myndigheter involverade, Arbetsgivarverket, Arbetsförmedlingen och Statskontoret. Statskontoret har i uppdrag att se över om det fungerar, vi vet dock inte i detalj hur de kommer lägga upp sitt arbete.

Byggregler, krav i upphandling och bristande tillgänglighet som diskriminering (rekommendation nr 10, 26 och artikel 9, 5)

Socialdepartementet - Informerade utifrån underlag från Näringsdepartementet om ett antal insatser inom området byggregler.

Boverket och länsstyrelserna har granskat kommunernas tillsyn av bestämmelserna om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder. Regeringen gav 2014 Boverket och länsstyrelserna i uppdrag att särskilt granska kommunernas tillsyn av bestämmelserna om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder i plan- och bygglagen. Boverket har därefter tagit fram vägledningstexter riktade till dem som arbetar med plan- och byggfrågor.

I december 2017 gav regeringen Boverket i uppdrag att analysera om reglerna för enkelt avhjälpna hinder i plan- och bygglagen behöver förtydligas eller ändras. Analysen ska innehålla en bedömning om reglerna för enkelt avhjälpna hinder är ändamålsenligt utformade. Vidare ska Boverket göra en bedömning av behovet av att införa krav på tillsynsplan för byggnadsnämnderna motsvarande vad som i dag finns för länsstyrelserna och Boverket. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2018.

I december 2017 gav regeringen Boverket i uppdrag att ta fram en vägledning som stöd för kommunerna i hur tillgänglighet, delaktighet och funktionshindersperspektiv ska kunna implementeras i kommunens översiktsplan. Syftet är att stödja och stärka kommunernas arbete med tillgänglighetsfrågor inom översiktsplaneringen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2018.

Regeringen beslutade hösten 2016 om en ny forskningsproposition. I propositionen föreslår regeringen en satsning på forskning och innovation om tillgänglighetsdesign och universell utformning. Satsningen ska vara bred och uppmuntra till nya innovationssamarbeten mellan universitet och högskolor, offentlig sektor, näringsliv och andra relevanta aktörer. Regeringen aviserar i propositionen att Vinnova ska tilldelas 15 miljoner kronor per år 2017–2019 och därefter 35 miljoner kronor per år från 2020 för att genomföra forskningssatsningen.

Finansdepartementet - Informerade om vad som hänt på upphandlingsområdet. De nya upphandlingslagarna innebär att större hänsyn ska tas till tillgänglighet. Upphandlande myndigheter och enheter är skyldiga att bestämma de tekniska specifikationerna med beaktande av samtliga användares behov, däribland tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

I upphandlingsstrategin tydliggör regeringen vad som är prioriterat. I den finns ett inriktningsmål som handlar om upphandling som bidrar till ett

socialt hållbart samhälle, där tydliggörs att social hänsyn bland annat innebär att varor, tjänster och produkter blir tillgängliga för alla oavsett funktionshindervariation samt vikten av universell utformning. Arbete pågår med strategin exempelvis genom ett antal uppdrag. Ardan Shekarabi träffar också mycket kommuner och landsting.

En annan viktig del är Upphandlingsmyndigheten som inrättades 2015, syftet med myndigheten är att ge stöd till de upphandlande myndigheterna, att säkerställa att de tar tillvara på de utrymmen som finns. De utvecklar en hel del material, bl.a. material om tillgänglighet i byggd miljö. Upphandlingsmyndigheten arbetar nära bl.a. Boverket. Det är viktigt att det finns just krav på tillgänglighet, framförallt ställer man krav på att det nationella regelverket efterlevs med hänvisning till PBL och diskrimineringslagen. Avslutningsvis är det viktigt att framhålla är att den enskilda kommunen ansvarar för sina upphandlingar. Regeringen poängterar hur viktigt det är med flera perspektiv men

Det handlar mycket om den självständighet som finns. Vi är jätteintresserade av att få höra förslag på ytterligare insatser på området.

Kulturdepartementet - Informerade om pågående insatser från regeringen:

Utvidgat skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet från 1 maj 2018. Undantaget som gäller idag för företag med färre än 10 anställda inom området varor och tjänster tas bort. Ändringar om i diskrimineringslagen om aktiva åtgärder trädde ikraft 1 jan 2017. Innebär bl.a. att alla grunder i lagen omfattas i arbetet med aktiva åtgärder, inklusive funktionsnedsättning. Utredningen om Bättre skydd mot diskriminering bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Funktionsrätt Sverige - Angående upphandling - vi tolkar direktivet lite olika, vi tolkar det mer som ett "ska" än "beakta". I det gamla i stod "bör" eller "möjligt". Regeringen tolkar det som en möjlighet för den upphandlande myndigheten att beakta. En konstig tolkning.

I rekommendationen nämns också avtalen. Exempelvis har man i flera decennier följt upp miljöhänsyn, även om man ställde krav i upphandling fanns inget resultat. Ingen har tittat på hur man gör kring avtalen utifrån tillgänglighet. Vi uppfattar inte att Upphandlingsmyndigheten har ett bra stöd. Vi uppvaktade också utredaren inför Upphandlingsmyndighetens

bildande och Shekarabi. Utredaren sa att ”vi kommer inte prioritera tillgänglighet på Upphandlingsmyndigheten”. Det som finns med är upphandling av verksamhet riktat mot personer med funktionsnedsättning. Det är vid upphandling, man kan hämta in och att tillgänglighet inte behöver kosta. De tre delarna i inriktningen i politiken är bra. Men universell utformning i direktivet till utredningen, där har man skrivit bort sig från den allmänna kommentaren nummer 2.

Angående diskriminering och skälig anpassning – i ett förslag som nu går på remiss kring webbdirektivet. Där har man använt ”skälig anpassning”, direktivet handlar om den generella tillgängligheten, de standarder och riktlinjer som ska finnas, inte diskriminering utan det generella. Skälig anpassning är individnivå, det är väldigt avgörande att regeringen använder begreppen rätt och inte blandar ihop diskriminering med det generella.

Vi vill gärna ha ett svar på frågorna som ställdes till Shekarabi på Funktionshindersdelegationen.

Funktionsrätt Sverige - Vi vill understryka det kommittén tar upp i rekommendationen, vi har idag inte en heltäckande diskrimineringslag. Förbudet ska gälla alla områden. Att undantaget tas bort är bra.

NUFT - Vill komplettera med vikten av digital tillgänglighet för studier, aktiv fritid, osv. det är väldigt konkret och påtagligt att inte ha tillgång till den digitala tillgängligheten.

DHR - Vill understryka att de regler som finns inte i byggd miljö inte följs.

Funktionsrätt Sverige - Befintligt lag följs inte, det finns inga sanktioner. Det är väldigt allvarligt det som händer nu att man tar bort saker som exempel har bullerkraven sänkts, människor mår väldigt dåligt. Man måste tänka långsiktigt. Sedan kan man nämna att normmännen som har blandat ihop universell utformning och tillgänglighet. Men när det gäller digital tillgänglighet har de lagstiftning som är mycket mer heltäckande. Webbdirektivet är ett minimumdirektiv Sverige har en chans att inte låsa sig till det.

Departementen tackade för synpunkter som tas med samt vidarebefordras till ansvariga departement som inte fanns på plats.

Val (rekommendation 52 och artikel 29)

Kulturdepartementet - Informerade om att regeringen verkar för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Kulturdepartementet ansvarar för valdeltagande insatser. Generellt är det en utveckling med ökat valdeltagande, men finns stora skillnader mellan grupper, det visar SCB:s studie från 2014 där personer med funktionsnedsättning ingick för första gången. Valdeltagandet är sammantaget lägre, men varierar inom gruppen personer med funktionsnedsättning. Regeringen har samlat ett ”paket” med valdeltagandeinsatser i samband med de allmänna valen 2018 där personer med funktionsnedsättning är en viktig målgrupp. Framförallt handlar det om fem stycken insatser:

1. Regeringen har fördelat pengar till partierna för särskilda informationsinsatser, partierna väljer själva hur de vill nå ut, men där är personer med funktionsnedsättning en utpekad målgrupp för medlen.
2. Regeringen har gett i uppdrag till MUCF att genomföra skolval. MUCF genomför specifika insatser för särskolors möjligheter att delta i skolvalet.
3. Regeringen har också gett MUCF i uppdrag att fördela stöd till organisationer inom det civila samhället och till kommuner som genomför valfrämjande insatser i syfte att öka valdeltagandet i valet 2018. Av projekten som fått medel finns bl.a. ett som rör personer med intellektuell funktionsnedsättning.
4. MTM har i uppdrag att fortsätta driva ”Alla väljare” med lättläst valinformation inför valet. Syftet är att öka möjligheten för personer med lässvårigheter att tillgodogöra sig information och ta del av den politiska debatten under valåret 2018.
5. SCB-studien som genomfördes 2014 ska göras igen 2018, regeringen avser att ge ett nytt sånt uppdrag, beslut är planerat att fattas inom ett par veckor.

Vidare har Valmyndigheten ett informationsansvar inför de allmänna valen som omfattar information till allmänheten om när, var och hur röstning sker. De tar också fram särskilt anpassad valinformation, som information om röstningsförfarandet i lättläst, punktskrift och teckenspråk. Webbplatsen har

också en funktion för uppläsning. Myndigheten planerar också som tidigare att tillhandahålla valsedlar i punktskrift.

Lika Unika - Det första om särskilda medel, förklara mer? Sedan undrar vi kring förslagen som demokratiutredningen lade? Det rör möjligheten att vara partipolitiskt aktiv och att det ska finnas med i bedömning när man exempelvis söker personlig assistans och ledsagning, det finns med i den utredningen.

Kulturdepartementet - Medel till informationsinsatser har delats ut sedan 90-talet, detta då utöver andra medel. Dessa är öronmärkta för att öka valdeltagandet för grupper som har lägre valdeltagande och handlar om 29.5 miljoner. Utvärderingarna visar att det är lite olika hur partierna använder dem, vilket står dem fritt att utforma. Vi vet inte exakt hur partierna planerar insatserna inför 2018. Men tidigare har pengarna gått till att man översatt, tagit fram material i punkt, uppsökande verksamhet.

Funktionsrätt Sverige - Tillgänglighet vid valtillfället är en sak, och det är bra insatser som vi har fått höra om nu. Det som Lika Unika lyfte är en annan bit, rätten att ta förtroendeuppdrag. Vikten av att få stöd. Vi vet om personer som lämnat eller inte tagit förtroendeuppdrag för att det inte fungerar eller för att man inte tror man ska få det stöd som behövs.

Det tredje perspektivet är mellan valen. 1989 fick vi full rösträtt formellt, reellt är den bestulen. Människor har inte alltid möjlighet att sätta sig in i, valinformation, debatter, kampanjer osv. Många med intellektuell funktionsnedsättning avstår, bl.a. för att man inte får förutsättningar. Något utöver valtillfället det handlar om makt över samhällsutvecklingen. Kommittén nuddar vid det i rekommendationen, ex utbildning genom massmedia, valkampanjer, stöd vid vallokaler.

NUFT - Vill lyfta frågan om valhemlighet och möjligheten att personrösta, det är en ganska grundläggande demokratisk rättighet. Vad händer kring valhemlighet? i utredningen tog man inte upp perspektivet. Också frågan om e-röstning?

Funktionsrätt Sverige - Vill också understryka frågan om valhemlighet och integritet för de som behöver hjälp. Saknar också skrivningar om alternativa sätt att rösta.

Funktionsrätt Sverige - Uppföljning av demokratiutredningen och frågan om maktutredning?

Kulturdepartementet - Angående e-röstning så en fråga hos Justitiedepartementet. När det gäller Demokratiutredningen kommer det inte gås vidare med några lagförslag under nuvarande mandatperiod. Maktutredningen är inte under aktiv beredning. Betänkandet har remissbehandlats och fanns en stor uppslutning kring behovet.

Socialdepartementet - När det gäller frågan om personröstning och valhemlighet har vi ett medskick från Justitiedepartementet. Utifrån att riksdagen har lämnat ett tillkännagivande till regeringen om att ta fram en lösning som innebär att personer med nedsatt syn ska kunna personrösta utan att behöva röja valhemligheten för någon så bereds frågan i Regeringskansliet.

Utbildning (rekommendation 48 och artikel 24)

Utbildningsdepartementet - Departementet ser att det finns anledning att se över tillämpningen av bestämmelsen i skollagen. I övrigt har regeringen gjort ett antal insatser, främst inom området särskilt stöd. Däribland;

Regeringen har i budgetpropositionen för 2016 gjort en satsning på fler platser till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna, bättre fortbildningsmöjligheter i specialpedagogik med fler specialiseringar och bättre specialpedagogisk kompetens hos alla lärare. Syftet är att kunna möta varje elev utifrån dennes förutsättningar. Regeringen har även förbättrat förutsättningarna för lärare och förskollärare som fortbildar sig till speciallärare eller specialpedagog inom Lärarlyftet genom en ökning av statsbidraget. Lärarlyftet är behörighetsgivande kurser för lärare som i dag inte har behörighet för de ämnen de undervisar i.

Regeringen har tidigare gett Statens skolverk i uppdrag att genomföra det så kallade Lärarlyftet II. Lärarlyftet II utvidgas under 2016 till att även omfatta speciallärarexamen med specialiseringar mot bl.a. dövhet eller hörselnedsättning, synnedsättning och grav språkstörning. Lärarlyftet II har hittills inriktats mot speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning. Satsningen är angelägen för att säkerställa att alla elever som har behov av specialpedagogiskt stöd ges tillgång till detta. Regeringen ger dessutom möjlighet till ekonomiskt stöd till kommuner i behov att

anställa fler speciallärare. Skolverket har vidare fått i uppdrag att genomföra fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan och motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och i same-kolan. Bidraget ska användas som ersättning för lön för lärare och för-skollärare under den tid de deltar i utbildningen för en speciallärar- eller specialpedagogexamen.

Regeringen har gett Statens Skolverk i uppdrag att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram bestående av olika kompetensutvecklings- och stödinsatser riktade till huvudmän och skolor. Insatserna ska ha fokus på grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasie- och gymnasiesärskolan. Insatserna innefattar såväl riktade som generella kompetensutvecklingsinsatser inom olika områden bl.a. arbetet med att ge elever i behov av särskilt stöd de insatser de behöver för att kunna utveckla sina fulla möjligheter och potential (bl.a. elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar).

För att skolan ska bli bättre på att stötta elever med ADHD och andra neuropsykiatriska svårigheter har regeringen infört nya examensmål för speciallärar- och specialpedagogexamen. Enligt de nya examensmålen ska studenterna på speciallärar- och specialpedagogutbildningarna ha kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och de ska kunna tillämpa kunskaperna i olika lärmiljöer. Studenterna ska också kunna granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter. Utbildningar som startar hösten 2018 kommer innehålla den nya kunskapen.

Lika unika - Det finns fortsatt problem, otillgängliga miljöer, väntan på läromedel, den generella tillgängligheten höjs inte i skolan, utan det som görs är individuella anpassningar. Jag såg ”En man som heter Ove” i filmen så de ”på den här tiden var skolorna inte handikappanpassade” vilket de ju fortfarande inte är. Friskolor får man ju starta utan att det ställa krav på tillgängliga miljöer, där är det svårare för en kommunal skola. Det skulle behövas någon satsning på generell tillgänglighet i Sveriges skolor. Det saknas också kunskap, hos lärare och skolledare. Men också en tystnad i skolpolitiken om att det också handlar om barn och unga med funktionsnedsättning. Skolkommisionens två betänkanden saknar ett funktionshindersperspektiv och tillgänglighet ingår inte. Det blir en stor utestängning och gör att vi inte har ett fritt skolval. Ett konkret exempel, högskoleprovet får alla inte göra obegränsat antal gånger om man har behov

av ett särskilt anpassat prov. Då rör det sig om tre tillfällen, det är fullkomligt orimligt vi kan inte ha sådana regelverk.

Funktionsrätt Sverige - Vill lyfta fyra punkter:

1. Det första rör särskilt stöd – lagstiftningen, artikel 24 i konventionen och den allmänna kommentaren nummer 4 är mycket tydliga med att individuellt stöd ska ges för att varje elev ska kunna uppnå sin akademiska potential. Detta framgår av skollagens 3 kap, men rättighetsparagrafen uppgår bara till att få eller behålla ”godkänt”.
2. Situationen med hemmasittare, dvs. elever som av olika skäl inte kan gå i skolan. Det finns stora problem framförallt för elever med neuropsykisk funktionsnedsättning vilket en enkät från autismförbundet bl.a. visar.
3. Särskolan – kommittén och konventionen är tydliga, alla elever, har rätt till en inkluderande utbildning, universellt utformade lärmiljöer, individuellt stöd, därför anser Funktionsrätt Sverige att särskolan på sikt bör avskaffas och att det bör sättas en tidsgräns för detta.
4. Men tills dess, måste betyg för de som går i särskolan som inte ens möjliggör att söka högre studier ses över.

NUFT - Utbildningsfrågor för våra medlemmar är såklart viktiga.

Utvecklingen har varit positiv. Men vissa utmaningar ökar. När kommittén kom med rekommendationer – refererade de till ”svenska skolor”. Tolkar de in privata skolor? Är ju en delvis annan reglering som hämmar det fria skolvalet. Vi ser allvarligt på det, när våra medlemmar måste försöka komma in på vissa skolor för att få en chans, även om det ex inte är den skola som ligger närmast hemmet.

Angående högskoleprovet - det är en problematik som medlemmar har rapporterat. Förklaringen är att de bara finns ett antal versioner av provet? Men vi ser det som en direkt inskränkning om vi jämför med övriga befolkningen. Om man tagit provet vid tre tillfällen och det inte har gått så bra, vad händer sen? Man diskrimineras och inte lika behandling av systemet. Här behövs det hitta en form där vi uppnår mer jämlika förutsättningar.

Lika Unika - Har haft särskild dialog med statssekreteraren på Utbildningsdepartementet om problemen. Återigen Skolkommissionen, som

inte har med elever med funktionsnedsättning, man kan se det som en sak eller ett systemfel. Regeringen arbetar inte systematiskt i direktiven till utredningar. De blandar också ihop elever med särskilda behov och elever med funktionsnedsättning. Perspektiven måste in på ett tidigt stadium, tillgänglighet osv. Det måste integreras i det politiska tänkandet. Varför används inte samma styrsystem som mot segregation och socioekonomiska faktorer vid fördelning av medel? Varför används inte exempelvis SPSM, att de skolor som inte använder SPSM får inte ta del av fördelningen.

Lika Unika - Angående kompetens hos lärare, rektorer, bra att få höra om insatser för att öka kompetensen, men finns fortfarande skolor med kanske tusen elever och en specialpedagog. Hur säkerställer vi att kommuner och friskolor anställer de som utbildas sen? Och hur säkerställer vi att kompetensen efterfrågas både kompetens som finns hos SPSM och inom landsting - habilitering, syncentral, hjälpmedel. Det finns mycket kompetens som behöver komma till användning i skolorna.

Funktionsrätt Sverige - Saknar insatser som rör fritiden, förskola och fritid problemet finns också där.

Utbildningsdepartementet - Angående de kompetenshöjande satsningarna omfattas även fritidshem i dem, men det görs inga specifika satsningar riktade mot dem. Det finns en viss sammanblandning mellan särskilt stöd och elever med funktionsnedsättning. I övrigt tackar vi och tar med oss synpunkterna.

Personlig assistans (rekommendation 44 och artikel 19)

Socialdepartementet – Det är mer än 20 år sedan LSS och lagen (1993:389) om assistansersättning trädde i kraft och man kan konstatera att många av de utmaningar som uppmärksammas genom åren inom assistansersättningen kvarstår och att nya har tillkommit. Det handlar exempelvis om bristfällig och otydlig lagstiftning, hur de insatser som regleras i LSS utvecklats och hur insatserna förmår uppfylla syftet med lagstiftningen. Men också insyn i utförandet av personlig assistans för dem som beviljas assistansersättning samt rättssäkerhet, likvärdighet och kvalitet i insatserna enligt LSS.

Kostnadsutvecklingen inom assistansersättningen har också varit hög. Dessa utmaningar i LSS och assistansersättning är bakgrunden till att Regeringen under 2016 tillsatte en särskild utredare med uppgift att se över insatser enligt LSS och assistansersättningen. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2018.

De senaste årens utveckling av rättspraxis på området har dock visat sig ha ett snabbt förlopp vilket gjort att ytterligare åtgärder vidtagits även i avvaktan på utredningsbetänkandet. Regeringen har lämnat en rad uppdrag till Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Inspektionen för socialförsäkring och till Inspektionen för vård och omsorg för att få en bättre bild av vilka konsekvenser rättsutvecklingen fått för enskilda och för övriga insatser. Dessa underlag inkom till Regeringskansliet den 15 december och analyseras nu.

Parallellt med detta arbetar Regeringskansliet också med att ta fram förslag på ett antal åtgärder som aviserades i november 2017. Det handlar om att återställa väntetid, beredskap och tid mellan insatser, ett stopp för tvåårsomprövningarna, förslag som innebär att det säkerställs att ingen faller mellan stolarna som fått beslut om avslag eller indrag av assistansersättning samt förslag om att återställa tidigare möjlighet för enskilda som beviljats ett högre timbelopp och fördela utgifterna över beviljandeperioden. Dessa åtgärdsförslag ska överlämnas till riksdagen under våren och har vidtagits för att säkerställa att situationen blir mer stabil samtidigt som LSS-utredningen långsiktigt arbetar med frågan.

Den nya inriktningen av funktionshinderspolitiken har också koppling till individuella stöd. Principen om universell utformning tar sikte på generella lösningar för att öka tillgängligheten. Detta är dock inte alltid tillräckligt och det finns därför behov av individuella stöd och lösningar som tillhandahålls av samhället. Regeringen har i propositionen uttalat att tillhandahållandet av individuella stöd och lösningar ska ses som en prioriterad inriktning i genomförandet av funktionshinderspolitiken.

Madeleine Harby Samuelsson - Förra måndagen togs beslut om lagrådsremiss och inom kort kommer regeringen fatta beslut om proposition.

NUFT - Nya beslut tar vid flytt, grundläggande beslut följer inte med individen rent geografiskt, detta leder till att det blir nya omgångar och beredningar i de lokala myndigheterna. Det finns också mycket olikheter i tolkning, oavsett om det är LSS eller färdtjänst. Hämmar geografisk mobilitet och unga med synnedsättning vid flytt ex vid studier eller arbete för att det tar längre tid att komma in i sammanhanget vid den nya orten. Vi ser att väldigt viktigt att beslut följer med dig så att du kan fokusera på det som du

ska göra på den nya platsen. Men också för att du ska våga ta nya möjligheter.

Funktionsrätt Sverige - Håller med om att likhet över landet är avgörande för lika rättigheter. Sedan är rätten till personlig assistans är en rättighet som finns i artikel 19. Rättigheter får inte försämrats enligt internationell rätt och det är det som systematiskt pågått under en längre tid. Rätten gäller det stöd som finns och det får inte försämrats. Problem med direktivet är att det har fokus på kostnadsbesparingar vilket strider mot konventionen och artikel 19.

Funktionsrätt Sverige - Vi delar inte uppfattningen att det fanns goda syften med LSS-utredningen, så är inte direktiven skrivna, utan där är den övergripande målsättningen att spara pengar. Detta strider mot konventionen.

Lika Unika - Våldigt sto oro med att fler blir beroende av kommunala insatser som inte går att jämföra med personlig assistans, och det var ju det vi skulle komma bort ifrån. Vi ser också att det börjar pratas om och byggas institutioner, det en oerhört oroande utveckling som måste stoppas.

Lika Unika - Flera rekommendationer från FN:s organ har tagit upp frågan. I förra svenska rapporteringen till FN kändes informationen som ”klippa och klistra”, insatser och utredningar snarare än att förhålla sig till det som CRPD kräver. En utredning om det ena och det andra, för trovärdigheten måste man får hålla sig till den verklighet som finns idag, och då går det inte att hänvisa till en utredning som redovisas om fem år. Verkliga brister i samhället måste framgå i rapporteringen.

Madeleine Harby Samuelsson - Det är viktigt att vi jobbar systematiskt, både på kort sikt, med de förändringar som presenterades i november, och på lång sikt, vi ser den stora utredningen som ett sätt att genomlys och kunna modernisera, sen tar vi på allvar det som ni påpekat till oss. Måna om att värna om det som är grunden i lagstiftningen.

Uppföljning och statistik (rekommendation 6, 56, 58 och artikel 1-4, 31)

Socialdepartementet - Det finns en stor medvetenhet om vikten av statistik på området och att det finns brister i detta avseende. Det är en utmaning att utveckla och få fram hållbar statistik. Det handlar om allt från sjunkande svarsfrekvenser, svårigheter med definitioner, personer och grupper MFD

beskrivit i rapporten – En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle.

Regeringen har beslutat om en utredning för att se över styrningen av funktionshinderspolitiken, i utredningens uppdrag ingår också uppföljning. Utan att föregripa utredningens innehåll så kan det tänkas att frågan om statistik kommer att vara en del i översynen av uppföljningen.

MFD har idag till uppgift följa upp, utvärdera och analysera insatser från statliga myndigheter, kommuner, landsting och andra aktörer i förhållande till de nationella funktionshinderspolitiska målen och att inneha kunskap om utveckling och skillnader i levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. MFD och Handisam hade tidigare ett uppdrag om ett samlat uppföljningssystem, det uppdraget var nära knutet till den dåvarande strategin och de samhällsområden som var prioriterade. I och med det nya målet för funktionshinderspolitiken finns nu förutsättningar för en uppföljning som har en starkare grund i konventionen och mänskliga rättigheter. MFD arbetar just nu med att utveckla och revidera uppföljningen, utifrån hur MFD beskrivit det, är det framförallt uppföljningen av myndigheter, kommuner och landsting som utvecklas. Uppföljningen beskrivs ligga närmare konventionen och fokus ligger på ledning och styrning.

Den ”nya” uppföljningen är inte presenterad ännu. I regleringsbrevet för 2018 har MFD fått i uppdrag att årligen redovisa utvecklingen inom funktionshinderspolitiken i en samlad rapport. All individbaserad statistik ska presenteras, kommenteras och analyseras efter kön.

För att utveckla och ta fram statistik har SCB har i flera omgångar fått i uppgift att redovisa befintlig statistik nedbruten på personer med funktionsnedsättning. Under hela perioden för den senaste funktionshinderspolitiska strategin hade SCB uppdrag att redovisa statistik om levnadsförhållanden bland personer med funktionsnedsättning.

I årets regleringsbrev har SCB fått ett nytt uppdrag att redovisa data för att möjliggöra uppföljning av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget innebär att SCB med utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken, samt målen för Agenda 2030, ska redovisa data för att möjliggöra uppföljning av levnadsvillkoren för flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning. Redovisningen

av uppdraget ska föregås av en dialog om innehållet med MFD. Denna dialog kan även resultera i förslag till hur befintliga data i större utsträckning kan användas för att följa upp funktionshinderspolitiken och kostnader för detta. SCB ska även efter dialog med MFD redovisa utvecklingsmöjligheter samt kostnader framöver gällande statistik om levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

När det gäller urfolksgrupper har det inom ramen för det nordiska samarbetet genom Nordens välfärdscenter bedrivits flera projekt som fokuserat på levnadsförhållanden bland samer med funktionsnedsättning. Dessa har initierats bl. mot bakgrund av rekommendationen till Sverige och regeringen har varit med och finansierat delar.

Civil Rights Defenders - Human rights indicators är brett och komplext. Avser man att samordna indikatorssystemen? Viktigt att man ser MR som en helhet. Något som verkligen saknas är indikatorer för människor som är frihetsberövade som har funktionsnedsättning. Vi genomförde ett seminarium för ett år sen på MR-dagarna, där Socialstyrelsen, MFD och BO ingick i en panel. Ingen av myndigheterna förutom MFD hade kännedom om rekommendationerna. BO har ett stort ansvar. Det är avgörande med systematisk uppföljning och samordning av alla dom är delarna. En annan sak som uppmärksammades var att många som har uppdrag vilket kan leda till datatrötthet, samordning är jätteviktigt. Framkom också tydligt att det finns massa indikatorer som inte definieras som MR-indikatorer. Om de inte får ett tydligt uppdrag att utveckla MR-indikatorer så görs inte det. Så här kan regeringen spela väldigt stor roll. Hur tänker ni jobba rent systematiskt med de här olika tillkortakommandena?

Funktionsrätt Sverige - Det tar lång tid, handlingsplanen ägnade vi tio år åt, också mycket tid tillsammans med DO utan att ta det ska bli en kategorisering, sen kom agenda 2030, där regeringen hade en stor möjlighet.

Vår bild att det blivit sämre, varken SCB eller MFD pratar med oss om uppföljningen. Vi bjöd in MFD, och det visade det sig snabbt att uppföljningen har demonterats. Det kommer inte gå att jämföra, inte finnas uppföljning på resultatnivå, det blir mindre statistik i rapporten till FN. Att man gör om det och inte involverar organisationerna mot bakgrund av att vi har haft rekommendationerna i fyra år. Detta belyser igen behov av en oberoende MR-institution som kan samordna och se till att de som berörs

involveras i dialogen. Bra att det finns medvetenhet kring metod och insamling, måste ta in kunskap från organisationerna, kräver metodutveckling för att nå de som inte nås idag. Det finns också kritik riktad mot MFD:s Rivkraft.

Själv mord och tvångsvård (rekommendation 30, 36, 38 och artikel 10,14,15)

Socialdepartementet - Regeringen genomför stora satsningar inom psykisk ohälsa, satsningarna ökades 2017 med 1,2 miljarder, 2018 med 1,7 miljard och 2019 2,2 miljarder. Regeringen jobbar ihop med SKL och har överenskommelser. Jag kan övergripande berätta om satsningen på ökad kunskapsstyrning i tvångsvården. Socialstyrelsen har uppdrag kring statistik, den är idag usel och har inte fått kallas för statistik. Sådana allvarliga åtgärder måste vara transparenta. Socialstyrelsen har kommit med en delrapport och det ser lovande ut och de kommer med fler förslag under året. Bergvallkommissionen ställde sig bakom två uppdrag, till Vetenskapsrådet och SBU om att säkerställa evidens. De rapporterna är levererade och bereds nu. Psykiatrisanslaget, får också användas till forskning.

När det gäller åtgärder för att förhindra självmord. 2015 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att vara en nationell myndighet för att samordna suicidprevention. För detta fick de 5 miljoner årligen och nu ytterligare 35 miljoner för att stödja kunskapsutvecklingen. 15 av miljonerna kan sökas av ideella organisationer. Överlag har det går ifrån medel på 3 miljoner till 43 miljoner.

Angående fritt och informerat samtycke – jag vill framhålla att en förutsättning för tvångsvård är allvarlig psykisk störning, funktionsnedsättning är inte en grund för tvångsvård. Vill också lyfta fram att regeringen beslutade om en proposition som trädde i kraft förra året, som ger ökad delaktighet när det gäller tvångsvård.

Angående ECT behandlingar – förutsättning för tvångsvård allvarlig osv. Val av behandlingsmetod ska vila på medicinsk expertis och är inte en politisk fråga. Regeringen satsar på kunskapsstyrning, enda landet i världen som har en förordning, Socialstyrelsen samordnar ett tiotal myndigheter, som visar på områden där det råder bristande evidens.

Angående tvångsåtgärder gällande barn, i fredags lämnade nationella samordnaren Kerstin Evelius *För barnets bästa?* Hon har sett över möjligheten att ta bort tvångsåtgärder för barn, som det ser ut kan man inte göra det fullt ut, mot bakgrund av barn som beskriver att de inte hade levt idag utan tvångsåtgärder. Betänkandet ska remitteras nu.

Civil Rights Defenders - Angående högspecialiserad vård, en utredning har tittat på olika lösningar och sett att det saknas högspecialiserad heldygnsvård. Tittat på möjligheterna – men visar sig att det fastnar i överenskommelsen av betalningsansvaret så heldygnsvårdinsatser finns inte. Hur går arbetet där?

Sedan en annan sak Patientlagen är en skyldighetslag, dvs den enskilda individen kan inte utkräva sin rätt. Utifrån frihetsberövade får jag dagligen höra om situationen. Hur ser ni på att enskilda inte kan kräva sina rättigheter enligt Patientlagen?

En viktig del är också informerat samtycke om ECT. Känslig fråga och oerhört allvarligt. Fått in flera fall av personer som upplever att de inte har ett val, ”antigen är du kvar här länge eller så tar du den här medicinen, eller så är det ECT”. Kommitteen säger ju att personer med funktionsnedsättning ska involveras i beslutsfattande processer inklusive den vård de får. Saknar system för att se om samtycket vad informerat eller inte. Väldigt glad över Kerstins utredning, bältning av barn har använts på ett mycket skrämmande sätt. Rekommendationerna från CRPD och barnkommittén måste ligga till grund för vilka åtgärder regeringen tar. Måste hitta andra lösningar, tvångsvård är en sak men tvång inom ramen för tvångsvården är det som ska göras något åt. 20–30 procent av frihetsberövade är utskrivningsklara. Men problemet är att kommunen ex inte kan bistå med bostad.

Funktionsrätt Sverige - Vill lyfta Vårdanalys rapport om Patientlagen, en lag utan genomslag, inte någon succé direkt och har inte inneburit någon förstärkning, kring information och delaktighet har det till och med försämrats. Sverige är ett av få länder som inte har rättighetslagstiftning, bara Malta och Bulgarien av 34 länder. Jag vill också lyfta artikel 4.3 som viktigt i de här frågorna. Att organisationer ska involvera de som företräder personer med psykisk ohälsa, extra viktigt pga. kompetensbrist inom vården.

Funktionsätt Sverige - En käpphäst för oss är klagomålshantering. Sverige har jämfört med andra ett så fragmentiserat system där det är svårt för

individerna att hitta rätt och veta vart man ska vända sig. Vi får dagligen telefonsamtal från individer som inte vet vart de ska vända sig.

Socialstyrelsen kör med en rapport innan jul om unga med psykisk ohälsa kopplat till skolan och stigma som gör att de känner sig utsatta och utpekade. Detta kopplar an till att införa en MR-baserad definition av funktionsnedsättning, detta går igen.

Socialdepartementet – Regeringen har kraftigt ökat satsningarna på psykisk ohälsa. Under innevarande år satsar regeringen 1,7 miljarder och under 2019 uppgår beloppet till 2,2 miljarder.

Regeringen har satsat på ökad kunskapsstyrning inom tvångsvården. Dels har ett uppdrag getts till Socialstyrelsen att under två år förbättra statistiken om tvångsvård. Flera uppdrag har getts med anledning av Bergwallkommissionen. Uppdragen har getts till Vetenskapsrådet och SBU.

Folkhälsomyndigheten är sedan 2015 nationellt samordningsansvarig för suicidprevention och erhåller 5 miljoner årligen för detta uppdrag. Myndigheten får också 35 miljoner årligen för att stödja kunskapsutvecklingen, varav 15 miljoner utlyses till frivilligorganisationer för suicidprevention.

I övrigt har ni spelat in intressanta synpunkter som vi tackar för och tar med oss.

Madeleine Harby Samuelsson - Tack för alla synpunkter och inspel, vi tar med oss dem vidare. Tyvärr räckte inte tiden till för sista punkten. Men det var viktigt att kunna gå ner i alla rekommendationer ordentligt. Jag vill igen påtala att möjligheten finns att skicka in skriftliga synpunkter och inspel på rekommendationer eller aspekter vi inte hunnit beröra idag senast 28 februari.